

УДК 328.185

Ірина ШУЛЬГАН

Національний університет “Львівська політехніка”,
доцент кафедри адміністративного та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
кандидат юридичних наук
iryna.i.shulhan@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-9623-3495

Марія АНЦИФЕРОВА

Національний університет “Львівська політехніка”,
студентка Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
mariia.antsyferova.pv.2020@lpnu.ua
ORCID: 0009-0003-2265-9877

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<http://doi.org/10.23939/law2024.43.298>

© Шульган І., Анциферова М., 2024

Стаття аналізує правове регулювання з питань запобігання корупційним проявам в діяльності Державної прикордонної служби України (ДПСУ) під час воєнного стану. Корупція є значним ризиком для національної безпеки, ефективності управління державними ресурсами, економічного розвитку та стабільності влади. Правове визначення корупції передбачає використання службових повноважень для одержання неправомірної вигоди. В контексті воєнного стану, ДПСУ зіткнулася зі збільшеними корупційними загрозами, зокрема під час контролю державного кордону.

Стаття аналізує основні категорії антикорупційного законодавства, зокрема запобігання, профілактику, попередження та протидію корупції, а також вивчає заходи, які можуть ефективно зменшити корупційні ризики в державному управлінні. Основні ініціативи з запобігання корупції охоплюють широкий спектр правових, організаційних та виховних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, що можуть сприяти вчиненню протиправних дій.

Ефективне управління та контроль за державними кордонами набувають особливої ваги у період воєнного стану, коли національна безпека залежить від надійності антикорупційних заходів. У цьому контексті удосконалення законодавчої бази, що регулює діяльність Державної прикордонної служби України, зокрема щодо надання їй статусу розпорядника Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів, має важливе значення для посилення контролю та зменшення корупційних ризиків на кордоні. Такі зміни не тільки забезпечать ефективніший моніторинг і відповідність осіб, що перетинають кордон, й сприятимуть уникненню незаконного переміщення осіб

через кордон. Ці заходи відіграють основну роль у забезпеченні внутрішньої стабільності та обороноздатності країни, особливо в умовах військових загроз. Оновлення законодавства дасть змогу також зміцнити законність дій прикордонної служби та підвищити їх прозорість, що є необхідним для підтримання довіри громадян до державних інституцій.

Ключові слова: корупція, корупційні ризики, протидія корупції, запобігання корупційним правопорушенням, Державна прикордонна служба України, воєнний стан, національна безпека.

Постановка проблеми. Проблематика дослідження на обрану нами тему полягає в нагальній потребі впровадження ефективних механізмів боротьби з корупцією, особливо в умовах, коли країна перебуває під тиском воєнного стану. Корупція в прикордонних службах не лише загрожує національній безпеці та обороноздатності, але й підриває довіру громадян до державних інституцій, що є критично важливим у кризові часи.

З огляду на геополітичне положення України та тривалу військову агресію на її території, дієве антикорупційне регулювання в діяльності прикордонної служби стає вирішальним фактором у забезпеченні контролю за державним кордоном та протидії зловживанням, що можуть сприяти незаконному переміщенню осіб та товарів.

Ефективність правового регулювання у цій сфері безпосередньо впливає на міжнародний імідж України, її відносини з іншими державами, а також на інвестиційну привабливість країни. Опрацювання цієї теми дасть змогу не тільки виявити прогалини в законодавстві, але й розробити рекомендації щодо їх усунення, що сприятиме правовій та інституційній спроможності України у відповіді на корупційні виклики у воєнний час.

Аналіз досліджень проблеми. Проблематика протидії корупції в Державній прикордонній службі України була предметом досліджень таких вчених, як О. Ганьба, В. Зьолка, М. Колодяжний, Я. Кушнір, М. Маланчій, О. Музика-Стефанчук, Н. Орловська, О. Снігерьев, О. Хлівнюк та інші. Незважаючи на значний внесок цих дослідників, більшість наукових робіт було створено до початку військових дій в 2022 році. На окрему увагу заслуговує детальне дослідження діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), яке зосереджене на протидії корупційним схемам та ризикам під час виїзду з України в умовах воєнного стану. Втім в контексті сучасних реалій воєнного стану потрібно не тільки аналізувати проблеми, але й окреслювати шляхи вдосконалення правових меж для ефективнішого запобігання та протидії корупції в ДПСУ.

Метою статті є аналіз законодавчого і нормативного врегулювання, виявлення його недоліків і прогалин, які можуть сприяти корупційним ризикам у діяльності прикордонної служби. Результатом дослідження має стати розробка ефективних правових, організаційних і технологічних рекомендацій, спрямованих на зміцнення антикорупційної стійкості і забезпечення прозорості роботи Державної прикордонної служби. Ці рекомендації мають на меті покращення правового регулювання, забезпечення належного контролю та нагляду за дотриманням антикорупційних норм, що важливо для підтримання державної безпеки та обороноздатності України в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Сучасне подолання корупції має вирішальне значення, адже це явище загрожує безпеці держави, суспільства і кожного індивіда. В країнах, де корупція є поширеною, відчутно падає ефективність управління державними ресурсами, стримується економічний розвиток, зростає бідність та соціальна нерівність, а також поглиблюється відчуження між народом і владою. Це перетворює політику на арену розподілу національного багатства, підриває моральні цінності суспільства і шкодить міжнародному іміджу країни. Державні службовці, які здійснюють корупційні дії, демонструють повну байдужість до суспільного блага, законів, народу та кожного громадянина.

За визначенням Великого енциклопедичного юридичного словника, корупція представляє собою соціальне явище, що містить всі види корупційних діянь, які вчиняються особами, наділеними державною владою. Ці дії охоплюють неправомірне використання державних повноважень, створення умов для корупційних порушень, а також їх приховування або потурання [1, с. 421].

В статті 7 Кодексу поведінки для посадовців з підтримки правопорядку, який був прийнятий на 34-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 17 грудня 1979 року, корупція описується як дія або бездіяльність, пов'язана з виконанням службових обов'язків, яка відбувається через отримання або вимагання подарунків, обіцянок чи інших стимулів, а також незаконне їх одержання. Також зазначено, що розуміння корупції має відповідати національному законодавству, а термін “акт корупції” має вміщати спроби підкупу [2].

Згідно з частиною 1 статті 3 Закону України “Про запобігання корупції”, корупція визначається як використання особою, на яку поширюється цей закон, наданих їй службових повноважень або пов'язаних з ними можливостей для одержання неправомірної вигоди, а також прийняття такої вигоди чи обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, або обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі з метою схилити її до протиправного використання службових повноважень [3].

Для ефективної протидії корупції треба звернути увагу на основні категорії антикорупційного законодавства: “запобігання”, “попередження”, “профілактика” та “протидія”. Засоби антикорупційної діяльності охоплюють конкретні механізми та способи, які використовуються для впливу на корупційні ризики в суспільстві з метою їх нейтралізації. Запобігання корупції спрямоване на вжиття заходів, які унеможливають або ускладнюють можливість вчинення корупційних дій. “Запобігання” є основоположним і має на меті недопущення правопорушення. “Профілактика” передбачає комплекс заходів, спрямованих на усунення можливості для підготовки до правопорушення, тоді як “попередження” зазвичай стосується дій, спрямованих на недопущення готовності до правопорушення. Протидія виникає в ситуаціях, коли корупційні дії вже розпочались, і має на меті припинення або обмеження дій протиправного характеру. Основна мета запобігання та протидії – забезпечення дотримання прав та свобод громадян, охорона громадського порядку і громадської безпеки, а також захист законної діяльності [4, с. 91–92].

Отже, запобігання корупційним правопорушенням полягає в реалізації правових, організаційних і виховних заходів. Ці заходи спрямовані на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню протиправних дій, пов'язаних із службовою діяльністю військовослужбовців. Завданням є не лише недопущення протиправної діяльності, але й координація дій із забезпечення безпеки підрозділів та інформації, захисту від загроз з боку злочинних структур або індивідів.

Отож варто констатувати, що запобігання корупції є ключовим елементом у боротьбі з цим явищем. Основною стратегією є впровадження превентивних заходів, які дають змогу попереджати порушення законодавства та усувати причини й умови, які сприяють корупційним діям. Захист національних кордонів та інтересів країни є фундаментальним завданням кожної суверенної держави. У контексті України, вагоме значення у регулюванні прикордонної діяльності належить створенню та підтримці ефективної системи охорони державного кордону, де визначальну роль відіграє Державна прикордонна служба України (ДПСУ).

Однією з важливих проблем під час воєнного стану став виїзд з України чоловіків призовного віку, які за законом не мали права перетинати кордон. Це явище отримало широкий громадський резонанс, що спонукало міністра внутрішніх справ Ігоря Климента у травні 2023 року анонсувати розробку законопроекту, спрямованого на покарання таких осіб [5]. Чіткі дії щодо покарання за незаконні перетини кордону в умовах воєнного стану є критично важливими для зміцнення законності. Проте незаконний перетин кордону став можливий через порушення законів з боку військовослужбовців та працівників Державної прикордонної служби України (ДПСУ). Такі корупційні дії від осіб, які мають захищати кордони країни, ставлять під загрозу національну безпеку та оборону України. Згідно з інформацією від Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК),

тільки у 2022 році було зафіксовано 245 спроб підкупу прикордонників на загальну суму понад 3,8 млн гривень [6, с. 8]. Це підкреслює важливість розробки та впровадження ефективніших заходів протидії корупції у ДПСУ.

Національне агентство із запобігання корупції (НАЗК) виявило низку корупційних схем, які відбуваються під час перетину державного кордону України в умовах воєнного стану. Зокрема, ідентифіковано кілька ризиків, пов'язаних із зловживанням службовими особами Державної прикордонної служби України, які отримують неправомірну вигоду від чоловіків призовного віку. Основні ризики становлять:

1. Порушення норм під час перетинання державного кордону поза офіційними пунктами пропуску, зокрема, шляхом надання інформації про розташування прикордонних нарядів або невнесення інформації про перетин кордону до баз даних.

2. Допомога в перетинанні кордону з використанням фальсифікованих документів, наприклад, з неправдивими відомостями про зняття з військового обліку, а також з використанням документів, які формально не дозволяють виїзд за кордон, наприклад, довідок про потребу лікування за кордоном.

3. Відсутність перешкод у перетині кордону за документами, які мають формальні недоліки, або в разі недостатності наданих документів, на думку прикордонних службовців.

4. Невиконання обов'язку повідомляти відповідні органи про порушення умов виїзду за кордон або зміни мети поїздки військовозобов'язаними водіями, що здійснюють перевезення гуманітарних вантажів.

5. Не повідомлення відповідальних органів про порушення водіями, які мають ліцензії на міжнародні перевезення, термінів перебування за кордоном чи зміни мети поїздки [6, с. 57–60].

Фахівці Національного агентства з питань запобігання корупції визначили перелік основних чинників, які сприяють корупції серед співробітників Державної прикордонної служби України. Ці чинники містять:

– особистісну недоброчесність та низький рівень заробітку прикордонників; брак повноважень у ДПСУ для перевірки наявності чоловіків призовного віку у військовому обліку під час перетину кордону;

– відсутність внутрішніх процедур та інструкцій в ДПСУ для контролю за перетинанням кордону особами, що мають військові зобов'язання;

– непрозорі правила перетину кордону;

– відсутність доступу до Єдиного державного реєстру призовників і резервістів, а також нечіткі вимоги до інформації про чоловіків від 18 до 60 років у системі “Аркан”, що адмініструється ДПСУ [6, с. 61–62].

Ці проблеми підкреслюють необхідність удосконалення антикорупційних заходів в ДПСУ, особливо в умовах воєнного стану, шляхом оновлення правового статусу служби та перегляду її нормативних актів, спрямованих на боротьбу з корупцією. Враховуючи ідентифіковані проблеми, треба звернути увагу на вдосконалення інформаційно-технічних аспектів діяльності ДПСУ для знищення умов, які сприяють корупційним ризикам.

Структура Державної прикордонної служби України, визначена чинним законодавством, містить кілька основних елементів: центральний орган виконавчої влади, який відповідає за реалізацію державної політики у галузі охорони державного кордону (Адміністрація Державної прикордонної служби); територіальні органи цього центрального органу, які також впроваджують політику у цій сфері; Морська охорона, що містить морські охоронні загони; органи охорони державного кордону, до складу яких входять прикордонні загони, окремі контрольно-пропускні пункти та авіаційні частини; а також розвідувальний орган, що відіграє роль у здійсненні державної політики охорони кордону [7]. Крім того, у структурі Адміністрації ДПСУ, її територіальних органах та органах охорони кордону функціонують спеціалізовані підрозділи такі, як підрозділи спеціального

призначення (оперативного документування, оперативно-технічні, забезпечення внутрішньої та власної безпеки) [7].

Потрібно підкреслити, що Державна прикордонна служба України (ДПСУ) виступає як спеціалізований правоохоронний орган, який є частиною українського сектору безпеки та оборони [8]. Основна місія ДПСУ полягає у забезпеченні захисту державного кордону та гарантуванні суверенних прав України у прилеглих і виключних (морських) економічних зонах [7].

У межах нашого аналізу треба зазначити, що в структурі Державної прикордонної служби України діє Управління запобігання та виявлення корупції [9]. Цей відділ був створений відповідно до положень Закону України “Про запобігання корупції”, і на нього покладено всі функції, які передбачені законодавством для відповідних антикорупційних підрозділів [3]. Згідно з Типовим положенням про уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання та виявлення корупції, такі підрозділи та їх співробітники наділені широкими правами у сфері антикорупційної діяльності. Зокрема, вони можуть вимагати від службовців органу надати письмові пояснення щодо ситуацій, які можуть вказувати на порушення вимог закону про запобігання конфлікту інтересів та інші нормативні обмеження і заборони [10].

Відповідно до чинного законодавства України, зокрема Закону “Про Державну прикордонну службу України”, військовослужбовці та працівники ДПСУ мають дозволити перевірку їхнього дотримання антикорупційних обмежень лише на вимогу безпосередніх керівників або уповноважених службових осіб внутрішньої безпеки [7]. Отже, уповноважений підрозділ з питань запобігання та виявлення корупції не може самостійно проводити такі перевірки без участі безпосередніх керівників або представників внутрішньої безпеки. Це обмежує автономію Управління запобігання та виявлення корупції у ДПСУ, уповільнює процеси проведення перевірок і створює ризики для витоку конфіденційної інформації та оповіщення осіб про намічені перевірки.

Для збільшення самостійності та оперативності дій Управління запобігання та виявлення корупції пропонуємо внести зміни до частини 10 статті 23 згаданого Закону. Нова редакція має містити положення, що дають змогу відповідним особам зобов'язати військовослужбовців та працівників ДПСУ надавати можливість перевірки виконання антикорупційних обмежень не лише на вимогу прямих начальників або уповноважених осіб внутрішньої безпеки, але й на вимогу представників уповноваженого антикорупційного органу. Таке нововведення сприятиме підвищенню ефективності антикорупційних заходів у структурі ДПСУ.

Також варто відзначити, що для посадовців та службовців Державної прикордонної служби України існують певні вимоги, пов'язані з протидією корупції. До призначення на службу у ДПСУ кандидати зобов'язані подати декларацію особи, яка уповноважена виконувати державні або місцеві управлінські функції [7]. Крім того, вони мають обов'язок інформувати керівництво структури, до якої вони прагнуть долучитися, про наявність родичів, які вже працюють в цьому органі чи підрозділі. Варто зазначити, що обмеження, передбачені Законом України “Про запобігання корупції”, не стосуються військовослужбовців строкової служби у ДПСУ, студентів військових навчальних закладів або курсантів відділень військової підготовки [7].

Одним з основних напрямів діяльності Державної прикордонної служби України, який характеризується високими корупційними ризиками, є прикордонний контроль. Ця діяльність охоплює комплекс дій та заходів, таких як перевірка документів, огляд осіб, транспортних засобів, вантажів, а також виконання завдань від уповноважених державних органів України. Це вміщає перевірку дотримання іноземцями та особами без громадянства правил перетину державного кордону, реєстрацію цих осіб та їхніх документів у пунктах пропуску, а також перевірку транспортних засобів на предмет виявлення викрадених [11]. Згідно із Законом України “Про державну прикордонну службу”, для працівників і військовослужбовців ДПСУ встановлені спеціальні заборони, які спрямовані на попередження корупційних дій під час виконання прикордонного контролю. Заборони

містять неприйняття будь-яких предметів від інших осіб і непередання предметів іншим особам, заборону надавати інформацію про осіб, транспортні засоби та вантажі, що переміщуються через кордон, заборону на втручання у процес перетину державного кордону без законних на те підстав, використання особистих засобів зв'язку під час служби, а також обмеження на володіння грошовими коштами понад встановлений розмір [12].

В контексті вище сказаного, варто відзначити результати національного опитування громадської думки щодо рівня корупції на кордонах України у час війни. Опитування, ініційоване організацією “Європа Без Бар’єрів”, проходило з 8 по 15 грудня 2023 року й охопило 2019 учасників, які були опитані особисто. Згідно з результатами, 9,6 % опитаних перетинали кордон після початку воєнних дій, найчастіше вибираючи напрямки до Польщі (76 %), Молдови (16 %), Румунії (13 %) та Словаччини (12 %). Для перетину кордону переважно використовувалися автобуси (52 %) та особисті автомобілі (40 %). Ключовою частиною доповіді стала інформація про особистий досвід опитаних із корупцією на кордоні під час війни. 8,5 % респондентів зазнали корупційних дій, серед яких найчастіше фіксувалися випадки вимагання або надання хабарів (27 %), підроблення документів (13 %) та проїзд без черги (14 %) [13].

Розглядаючи останню заборону, зазначимо, що термін “грошові кошти” є досить невизначеним і викликає питання щодо його точного значення у контексті встановленого законодавцем ліміту. Згідно з національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 “Загальні відомості фінансової звітності”, “грошові кошти” охоплюють готівку, кошти на банківських рахунках та депозити до запитання [14]. Відтак військовослужбовці та працівники ДПСУ мають обмежувати загальну суму коштів на своїх рахунках та в готівці до зазначеного законом максимуму.

Це ставить перед ними вимогу виводити кошти з рахунків та мати зі собою лише невелику кількість готівки під час проведення прикордонних перевірок. Можливо, законодавець мав на меті саме обмеження готівкових коштів. Попри те умови, за яких можливе отримання неправомірної вигоди, різноманітні та не завжди залежать від моменту виконання службових обов’язків. Наприклад, корупційні дії можуть відбуватися поза часом проведення прикордонного контролю.

Таке регулювання, яке визначає ліміт грошових коштів, які можуть мати зі собою співробітники ДПСУ під час прикордонних перевірок, виявляється недостатньо продуманим та неефективним для запобігання та протидії корупції. Виходячи з цього, знову ж таки рекомендуємо переглянути та вдосконалити частину 10 статті 23 Закону України “Про Державну прикордонну службу України”, зокрема розширивши категорії осіб, які можуть вимагати перевірку дотримання антикорупційних норм, і забезпечивши більшу прозорість у їхньому виконанні.

Розглянемо і такий аспект регулювання діяльності Державної прикордонної служби України, як доступ до Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов’язаних та резервістів (ЄДРПВР). Відсутність доступу ДПСУ до цього реєстру визнано основним фактором корупційних ризиків. Попри те, через півтора року після встановлення воєнного стану ДПСУ за чинним законодавством щодо ЄДРПВР не має статусу розпорядника цих даних [15]. Важливо зазначити, що останні зміни до відповідного закону були внесені у 2021 році, до початку повномасштабної війни у лютому 2022 року. Ми вважаємо, що надання ДПСУ ролі розпорядника ЄДРПВР було б корисним не лише для зменшення корупційних ризиків під час контролю на кордоні, але й для забезпечення однієї з основних цілей ЄДРПВР – комплектування Збройних сил України та інших військових формувань у мирний та воєнний час. Тому пропонуємо внести зміни до ст. 5 Закону України “Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов’язаних та резервістів”, додавши ДПСУ до списку розпорядників цього реєстру.

Узагальнюючи наведене вище, можна стверджувати, що в умовах воєнного стану діяльність Державної прикордонної служби України супроводжується зростанням корупційних загроз під час прикордонних перевірок. Корупційні ризики в діяльності ДПСУ зумовлені як суб’єктивними, так і

об'єктивними факторами, включно з вадами чинного законодавства. Для зниження корупційних ризиків та усунення умов для корупційних діянь у ДПСУ під час воєнного стану потрібно вдосконалити законодавчі положення Закону України “Про Державну прикордонну службу України”, які стосуються антикорупційних обмежень для співробітників і військовослужбовців ДПСУ. Також треба надати ДПСУ роль відповідального за управління Єдиним державним реєстром призовників, військовозобов'язаних і резервістів.

Висновки. Правове регулювання запобігання корупційним проявам у діяльності Державної прикордонної служби України у воєнний час має критичне значення через значні ризики, які неминуче з'являються в таких умовах. Корупція в державному апараті загрожує національній безпеці, спотворює ефективність управління державними ресурсами, підриває довіру громадськості до влади, а також шкодить міжнародному іміджу країни. Особливо актуальним це стає, коли йдеться про ДПСУ, орган, що відповідає за охорону кордонів та забезпечення прикордонного контролю. Законодавство України визначає корупцію як неправомірне використання службових повноважень для отримання вигоди. Це охоплює не тільки безпосереднє одержання хабарів, а й створення умов для корупційних діянь та їх приховування. Проте наявні норми не завжди ефективні у період воєнного стану, коли збільшується тиск на прикордонні служби та зростає потенціал для зловживань.

Зокрема, існують обмеження в діяльності Управління запобігання та виявлення корупції у ДПСУ, яке не може самостійно здійснювати перевірки без участі керівництва чи спеціально уповноважених органів. Це створює бар'єри для оперативного реагування на порушення та може сприяти затримці інформації, що в кінцевому підсумку зменшує ефективність антикорупційних заходів. Потрібно внести зміни до законодавства, щоб розширити повноваження Управління запобігання та виявлення корупції ДПСУ, забезпечивши йому більшу самостійність та можливість проводити перевірки без потреби участі інших служб. Також важливим є перегляд норм, які регулюють умови перетину кордону та забезпечення прикордонного контролю з метою усунення лазівок для корупції.

Враховуючи вищесказане, для ефективного запобігання корупції в ДПСУ потрібен комплексний підхід, що містить як законодавчі зміни, так і зміцнення внутрішніх механізмів контролю та підзвітності. Основне значення має прозорість діяльності, а також підвищення правової обізнаності та корпоративної культури серед співробітників служби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий енциклопедичний юридичний словник (2012), за ред. Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Юрична думка. 1020 с.
2. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: прийнятий 34-ю сесією Генеральної асамблеї ООН 17 грудня 1979 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 49, ст. 2056.
4. Міловідова С. В. Попередження та протидія адміністративним правопорушенням в Україні (2016): дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київський нац. економіч. ун-т ім. В. Гетьмана. К., 231 с.
5. Міністр внутрішніх справ Ігор Клименко повідомив, що в Україні готують законопроект щодо покарання чоловіків, які незаконно виїхали з України під час війни. URL: <https://suspihne.media/486544-v-ukraini-gotuut-zakonoproekt-sodo-pokaranna-colovikiv-aki-nezakonnoviihali-za-kordon-pid-cas-vijni-klimenko/>
6. Корупційні схеми та ризики під час виїзду з України в умовах воєнного стану (2022). Київ, Національне агентство з питань запобігання корупції, 119 с.
7. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3 квітня 2003 року № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, № 27, ст. 208.
8. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2018, № 31, ст. 241.

9. Структура Адміністрації ДПСУ. Адміністрація Державної прикордонної служби України. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/structure/administraciya-derzhavnoi-prikordonnoi-sluzhbi-ukraini/>

10. Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 27 травня 2021 року № 277/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0914-21#n14>

11. Про прикордонний контроль: Закон України від 5 листопада 2009 року № 1710-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2010, № 6, ст. 46.

12. Про встановлення суми коштів, які мають право мати військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України під час здійснення прикордонного контролю: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06 липня 2015 року № 814. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-15#n6>

13. Обговорення думок користувачів кордону “Запобігання корупції на кордоні: цифрові інструменти vs людський фактор”, – резюме дискусії. *Європа без бар’єрів*. 23.01.2024. URL: <https://europewb.org.ua/obgovorennya-dumok-korystuvachiv-kordonu-zapobigannya-koruptsiyi-na-kordoni-tsyfrovii-instrumenty-vs-lyudskij-faktor-rezyume-dyskusiyi/>

14. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”: наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

15. Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов’язаних та резервістів: Закон України від 16 березня 2017 року № 1951-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 18, ст. 217.

REFERENCES

1. *Velykyi entsyklopedychnyi yurydychnyi slovnyk (2012), za red. Yu. S. Shemshuchenka* [Large encyclopedic legal dictionary (2012), edited by Yu. S. Shemshuchenko]. 2-he vyd., pererob. i dop. Kyiv: Yurydychna dumka. 1020 p. [In Ukrainian].

2. *Kodeks povedinky posadovykh osib z pidtrymannia pravoporiadku* [Code of conduct for law enforcement officials]: pryiniaty 34-yu sesiieiu Heneralnoi asamblei OON 17 hrudnia 1979 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282 [In Ukrainian].

3. *Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 No. 1700-VII* [On prevention of corruption: Law of Ukraine dated 14.10.2014 No. 1700-VII.]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 2014, No. 49, st. 2056. [In Ukrainian].

4. Milovidova S. V. *Poperedzhennia ta protydiia administratyvnykh pravoporushenniam v Ukraini (2016)* [Prevention and prevention of administrative offenses in Ukraine (2016)]: dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.07. Kyivskiy nats. ekonomich. un-t im. V. Hetmana”. K., 231 p. [In Ukrainian].

5. *Ministr vnutrishnikh sprav Ihor Klymenko povidomyv, shcho v Ukraini hotuiut zakonoproekt shchodo pokarannia cholovikiv, yaki nezakonno vykhalo z Ukrainy pid chas viiny* [Minister of Internal Affairs Ihor Klymenko said that Ukraine is preparing a bill to punish men who illegally left Ukraine during the war]. URL: <https://suspilne.media/486544-v-ukraini-gotuut-zakonoproekt-sodo-pokaranna-colovikiv-aki-nezakonnoviihali-za-kordon-pid-cas-vijni-klimenko/> [In Ukrainian].

6. *Koruptsiini skhemy ta ryzyky pid chas vyizdu z Ukrainy v umovakh voiennoho stanu (2022)* [Corruption schemes and risks when leaving Ukraine under martial law (2022)]. Kyiv, Natsionalne ahentstvo z pytan zapobihannia koruptsii, 119 p. [In Ukrainian].

7. *Pro Derzhavnu prykordonnu sluzhbu Ukrainy* [About the State Border Service of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 3 kvitnia 2003 roku No. 661-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 2003, No. 27, st. 208. [In Ukrainian].

8. *Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy* [On the national security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 roku No. 2469-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 2018, No. 31, st. 241. [In Ukrainian].

9. *Struktura Administratsii DPSU* [Structure of the DPSU Administration]. Administratsiia Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/structure/administraciya-derzhavnoi-prikordonnoi-sluzhbi-ukraini/> [In Ukrainian].

10. *Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro upovnovazheni pidrozdil (upovnovazhenu osobu) z pytan zapobihannia ta vyivlennia koruptsii* [On the approval of the Standard Regulation on the authorized unit (authorized person) on issues of prevention and detection of corruption]: nakaz Natsionalnoho ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii vid 27 travnia 2021 roku No. 277/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0914-21#n14> [In Ukrainian].

Ірина Шульган, Марія Анциферова

11. *Pro prykordonnyi kontrol* [About border control]: Zakon Ukrainy vid 5 lystopada 2009 roku № 1710-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2010, No. 6, st. 46. [In Ukrainian].

12. *Pro vstanovlennia sumy koshtiv, yaki maiut pravo maty viiskovosluzhbovtsi ta pratsivnyky Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy pid chas zdiisnennia prykordonnoho kontroliu* [On establishing the amount of funds that servicemen and employees of the State Border Service of Ukraine have the right to have during border control]: nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 06 lypnia 2015 roku No. 814. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-15#n6> [In Ukrainian].

13. *Obhovorennia dumok korystuvachiv kordonu “Zapobihannia koruptsii na kordoni: tsyfrovi instrumenty vs liudskiy faktor”, – reziume dyskusii* [Discussion of opinions of border users “Prevention of corruption at the border: digital tools vs human factor”, summary of the discussion]. Yevropa bez barieriv. 23.01.2024. URL: <https://europewb.org.ua/obgovorennya-dumok-korystuvachiv-kordonu-zapobigannya-koruptsiyi-na-kordoni-tyfrovii-instrumenty-vs-lyudskij-faktor-rezyume-dyskusiy/> [In Ukrainian].

14. *Pro zatverdzhennia Natsionalnoho polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku 1 “Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti”* [On the approval of the National Regulation (standard) of accounting 1 “General requirements for financial reporting”: order of the Ministry of Finance of Ukraine dated February 7, 2013 No. 73]: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07 liutoho 2013 roku No. 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> [In Ukrainian].

15. *Pro Yedynyi derzhavnyi reiestr pryzovnykiv, viiskovozoboviazanykh ta rezervistiv* [About the Unified state register of conscripts, conscripts and reservists]: Zakon Ukrainy vid 16 bereznia 2017 roku No. 1951-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2017, No. 18, st. 217. [In Ukrainian].

Дата надходження: 18.05.2024 р.

Iryna SHULHAN

Lviv Polytechnic National University,
Associate Professor of the Department of
Administrative and Information
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education
Law PhD.

iryana.i.shulhan@lpnu.ua

ORCID: 0000-0002-9623-3495

Mariia ANTSEYEROVA

Lviv Polytechnic National University
student of the Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education
mariia.antsyferova.pv.2020@lpnu.ua
ORCID: 0009-0003-2265-9877

**LEGAL REGULATION OF THE PREVENTION OF CORRUPTION
IN THE ACTIVITIES OF THE STATE BORDER SERVICE IN UKRAINE
UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE**

The article analyzes the legal regulation on the prevention of corruption in the activities of the State Border Service of Ukraine (SBSU) during martial law. Corruption poses a significant risk to national security, the efficiency of public resource management, economic development, and the stability of government. The legal definition of corruption refers to the use of official powers to obtain an unlawful

benefit. In the context of martial law, the DPSU faced increased threats of corruption, in particular when controlling the state border.

The article analyzes the main categories of anti-corruption legislation, including the prevention, prevention, prevention and counteraction of corruption, and also examines measures that can effectively reduce corruption risks in public administration. The main initiatives for the prevention of corruption cover a wide range of legal, organizational and educational measures aimed at eliminating the causes and conditions that can contribute to the commission of illegal actions.

Effective management and control of state borders becomes especially important during martial law, when national security depends on the reliability of anti-corruption measures. In this context, the improvement of the legislative framework regulating the activities of the State Border Service of Ukraine, in particular regarding granting it the status of administrator of the Unified State Register of conscripts, conscripts and reservists, is important for strengthening control and reducing corruption risks at the border. Such changes will not only ensure more effective monitoring and compliance of border crossers with military and legal obligations, but will also help prevent the illegal movement of people across the border. These measures play a key role in ensuring the country's internal stability and defense capability, especially in the face of military threats. Updating the legislation will also strengthen the legality of border service actions and increase their transparency, which is necessary to maintain citizens' trust in state institutions.

Keywords: corruption, corruption risk, fighting against corruption, prevention of corruption offenses, State Border Guard Service of Ukraine, martial law, national security.